

Oponentský posudek
na diplomovou práci Michala Karase:

Církev, stát a společnost v jednání synodů ČCE 1918-1969.

Diplomová práce, kterou předložil Michal Karas, splňuje základní předpoklady k uzavření magisterského studia, ale nechá z církevněhistorického hlediska poměrně velký prostor pro kritické připomínky.

Práce o rozsahu 83 stran (bez seznam pramenů a literatury) se soustřeďuje na synody ČCE, které se konaly mezi lety 1918 a 1969. Tuto dobu pak člení na tři období, tj. 1918-1938, 1938-1947, 1948-1969. Po charakteristice každé období a v něm konaných synodů následuje jakési teologické hodnocení postojů a stanovisek synodů.

Je především chvályhodné, že práce vychází hlavně ze studia archivního materiálu, v tomto případě z Ústředního archivu SR ČCE. Tím autor otevírá zajímavé prameny. I metodické vymezení v daném období v podobě analyzovat jen synody, je rozumné a promyšlené.

Práce ovšem vyvolává některé zásadní otázky a připomínky:

1. Zdůvodnění proč omezit prozkoumané období do r. 1969, že období 70. a 80. let 20. století je málo probádané, že chybí dostatečný historický odstup a že zákon o archivnictví omezuje přístup do r. 1978, je poměrně chabé. Obecné historické literatury k tomu období je již dostatek a nabízí možnost udržovat si potřebný odstup. Navíc zákonná omezení se týkají pouze osobních údajů, nikoli materiálu obecného charakteru.
2. Je velká škoda, že Karas nevyužíval archivní materiál ze státních archivů, především z Národního archivu, fond Státní úřad pro věci církevní. Pro analýzu a hodnocení jednotlivých synodů z období po únoru 1948 je tento fond naprosto nezbytný. Ukázal by totiž zasahování státní správy do tvorby a znění různých prohlášení a příspěvků synodů. Tak by se například vyjasnilo, že SÚC výrazně pozměnil některé texty do „podoby své“, s výjimkou jediného synodu z té doby, tj. z r. 1959, kdy se SÚC téměř stáhl z příprav a průběhu synodu.
3. Rovněž je nedostatek práce, že nevyužívá práci Karla Kaplana (především na první polovinu 50. let) a Jaroslava Cuhry (na období 1968-1972). Jejich poznatky by doplnily a upřesnily kontext probádaného období. Taktéž Karas nevyužil vynikající studie Antonína Klímy na období 1. republiky, kde se rozměr náboženství, církevního života a postoje státu vůči církve hojně vyskytuje.
4. Vymezení na synody přináší také úskalí pro zobecnění závěrů práce. Synody jsou události sui generis v životě a praxi církve a nelze je automaticky považovat za vypovídající za celou církev. Karas v úvodu i v závěru své práce říká, že analyzuje „vznik, vývoj a proměny vztahu Církve československé evangelické ke státu a společnosti“ (str. 9 a 80). V tomto případě by bylo třeba relativizovat některé závěry, které by se mohly pozměnit, kdybychom zahrnuli do zkoumání postoje a kroky Synodní rady, teologů, farářů, sborů atd.
5. Teologické hodnocení jednotlivých období by mohlo být o něco střízlivější. Např. seznam otázek na str. 25, druhý odstavec, působí velmi sugestivně; kvalifikace „podivná teologie“ (str. 27) odsuzuje bez toho, že by vedla k hlubšímu pochopení problematiky. Mluvit o symbióze křesťanství a socialismu v případě J.L. Hromádky (str. 49) je velmi nepřesné. V této souvislosti není jasné, proč v této části práce Karas nereflektuje význam strachu o přežití, ale mluví o „bezzubosti“ a „neadekvátnosti“, zatímco později tento problém do své reflexe zahrnuje (str. 78).

6. K údajně nedostatečné ekumeně na straně ČCE v r. 1918 (str. 14) lze namítat, že první sněm ČCE poslal poselství protestantským církvím v Evropě, že sebe považuje za součást rodiny těchto církví, a že ČCE se stala velmi brzy účastníkem různých ekumenických organizací a iniciativ.

Přes výše zmíněné výhrady doporučuji tuto práci k přijetí, a jako hodnocení navrhuji C.

V Praze, 15.9.2009

Peter Morée

Katedra církevních dějin